

Uitgaven (in euro mln.)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.
1. Bezuiniging Functiemix Randstad schrappen (salarissen)	0	75	75	75	75	75	75
2. Bezuiniging Maatschappelijke diensttijd verzachten	54	54	81	90	90	90	90
3. Terugdraaien regeling doorstroom vmbo-mbo/havo	0	14	14	14	14	14	14
4. Extra geld Techniekhavo/Praktijkhavo	5	5	5	5	5	5	5
5. Terugdraaien bezuiniging Praktijkleren	0	0	0	0	0	12	12
6. Extra geld Veiligheid op straat/bestrijding antisemitisme	25	50	75	75	75	75	75
7. Nieuwe impuls lezen/schrijven/rekenen	20	20	20	20	20	20	20
Totaal	104	218	270	279	279	290	290
Voorgestelde dekking (in euro mln.)							
8. Ombuiging subsidie opleiding medisch specialisten (VWS)	0	0	-238	-238	-238	-238	-238
9. Ombuiging NPO (OCW)	0	0	-52	-52	-52	-52	-52
Totaal	0	0	-290	-290	-290	-290	-290
Saldo (uitgaven – dekking)	104	218	-21	-12	-12	0	0
Aanvullende dekkingsopties binnen OCW-begroting (in euro mln.)							
10. Terugdraaien btw-compensatie scholen voor leermiddelen	0	-60	-60	0	0	0	0
11. AP: herijking studentenreisproduct	-25	-40	-20	0	0	0	0
12. AP middelen herinvoering basisbeurs	0	-20	0	0	0	0	0
13. Incidentele onderuitputting School en Omgeving	-54	0	0	0	0	0	0
Saldo aanvullende dekking	-79	-120	-80	0	0	0	0

1. Bezuiniging Functiemix Randstad schrappen

De korting uit het HLA wordt hiermee volledig teruggedraaid.

2. Bezuiniging MDT verzachten

Vanwege het kasritme van de MDT is de aanname dat dit in 2025 leidt tot 54 mln. extra uitgaven, oplopend tot 90 mln. structureel.

3. Terugdraaien regeling doorstroom vmbo-mbo/havo

De eerder genoemde titel 'terugdraaien bezuiniging doorstroom beroepskolom' sluit niet aan bij het genoemde bedrag (13 mln. structureel). Het terugdraaien van de bezuiniging doorstroom beroepskolom (uit de subsidietaakstelling OCW) kost namelijk structureel ca. 25 mln. In de tabel wordt er nu van uitgegaan dat wordt bedoeld op het terugdraaien van de korting op de subsidieregeling 'doorstroom vmbo-havo/mbo'. Dat betreft namelijk 13,5 mln. structureel.

4. Extra geld techniekhavo/praktijkhavo

Het is onduidelijk of wordt bedoeld op de subsidieregeling 'praktijkgerichte havo' of een andere regeling (bijv. 'praktijkgerichte programma's'). Er wordt 5 mln. per jaar beschikbaar gesteld.

5. Terugdraaien bezuiniging Praktijkleren

Dit betreft het volledig terugdraaien van de korting uit de subsidietaakstelling OCW.

6. Extra geld veiligheid op straat/bestrijding antisemitisme

Het is onduidelijk voor welke regeling/begroting deze middelen precies zijn bedoeld. Er wordt uitgegaan van een ingroepad waarmee in 2027 het structurele bedrag wordt bereikt.

7. Nieuwe impuls lezen/schrijven/rekenen

Het is onduidelijk voor welke regeling deze middelen precies zijn bedoeld.

8. Ombuiging subsidie opleiding medisch specialisten

- Voor extra bij- en nascholing in de medisch specialistische zorg is jaarlijks 238 miljoen euro beschikbaar. Dit bedrag is door een bestuurlijk akkoord verplicht tot en met 2026. Daarna is een korting mogelijk.
- Er zijn twee financiële risico's: 1) De activiteiten zullen deels onderdeel worden van de reguliere uitgaven van ziekenhuizen en dus van de kosten van verzekerde zorg. Dit kan leiden tot hogere premiegefinancierde zorguitgaven. Wij kunnen op dit moment geen bedrag ramen. 2) De maatregel zal weerstand oproepen bij ziekenhuizen. Dit kan gevolgen hebben voor lopende onderhandelingen over een nieuw zorgakkoord, dat moet leiden tot een structurele besparing van 590 mln.

9. Ombuiging NPO

Er wordt uitgegaan van een aanvullende korting op de NPO bovenop de reeds ingeboekte korting bij HLA van 100 mln. structureel. Daarmee zou de maatregel ingaan tegelijk met die korting (en via dezelfde wetswijziging), namelijk in 2027. Hierbij geldt dat een hogere korting leidt tot een grotere kans dat er frictiekosten betaald moeten worden.

Mogelijke aanvullende dekking (uitgaande van sluitende dekking binnen meerjarenperiode)

10. Terugdraaien middelen btw-compensatie leermiddelen scholen

Ervan uitgaande dat de btw-verhoging op boeken niet doorgaat, zou de ruimte voor compensatie voor de btw-verhoging op leermiddelen ingezet kunnen worden als dekking.

11. Aanvullende Post: reservering herijking studentenreisproduct

Er staat een reservering op de AP voor eventuele meerkosten op de OCW-begroting als gevolg van de herijking van het studentenreisproduct. Op dit moment wordt niet verwacht dat het herijkingsonderzoek (afgerond in december) leidt tot extra kosten. Hierdoor is de reservering voor een mogelijke tegenvaller op de herijking vooralsnog niet nodig.

12. Aanvullende Post: reservering basisbeurs

De resterende middelen op de AP voor herinvoering basisbeurs (na inzet problematiek uitwonendenbeurs DUO) zijn nog ca. 20 mln. in 2026.

13. Incidentele onderuitputting School en Omgeving

Verwachting is dat, van de lopende subsidietranche School en Omgeving, in 2025 54 mln. niet besteed zal worden.

Restant aanvullende dekking

Dit betreft het restant van reeks 10 en 11, nadat de benodigde aanvullende dekking uit de eerdere tabel is ingezet.

Restant aanvullende dekkingsreeksen	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.
10. Terugdraaien btw-compensatie scholen voor leermiddelen				-60	-60	-60	-60
11. AP: herijking studentenreisproduct			-35	-70	-75	-75	-75
Saldo			-35	-130	-135	-135	-135

1. Langstudeermaatregel

- Er is in de raming van de HLA-maatregel geen rekening gehouden met uitzonderingen. Hier zijn dus geen middelen voor voorzien.
- Bij de eerdere invoering van de langstudeermaatregel onder Rutte I was er slechts één uitzondering vastgelegd in de wet: studenten aan wie overeenkomstig de Wet studiefinanciering 2000 een extra jaar prestatiebeurs was verleend vanwege een functiebeperking, kregen een extra jaar uitloop.
- Studenten die een studie volgen in het hoger onderwijs en door bijzondere omstandigheden (zwangerschap, bestuursjaar, handicap/chronische ziekte) studievertraging oplopen, kunnen een financiële ondersteuning aanvragen uit het studentenondersteuningsfonds (voorheen profileringsfonds) bij hun hogeschool of universiteit. Instellingen krijgen deze middelen als onderdeel van de lumpsumbekostiging. Het profileringsfonds is bij invoering van de langstudeermaatregel onder Rutte I met 9,9 mln. struc verhoogd. Deze specifieke middelen waren bestemd voor langstudeerders die in deeltijd een opleiding volgen en aanspraak kunnen maken op compensatie voor het verhoogd collegegeld langstudeerders.
- Het toevoegen van uitzonderingen zal leiden tot (fors) meer complexiteit en administratieve lasten in de uitvoering (voor DUO/instellingen) en vermoedelijk ook tot vertraging in invoering van de maatregel. Een concrete uitspraak hierover vraagt een oordeel van OCW.

2. Internationale studenten

- In het HLA is afgesproken dat studiemigratie wordt beperkt in de bachelorfase door meer opleidingen in het Nederlands te geven, met uitzondering van technische studies en rekening houdend met regionale omstandigheden. Hieraan is een besparing gekoppeld van 293 mln. structureel.
- Belangrijk onderdeel van dit beleid is de Toets Anderstalig Onderwijs (TOA) in de Wet internationalisering in balans (WIB). Instellingen dienen volgens de wet een voorstel in te dienen voor opleidingen die zij in een andere taal dan het Nederlands willen aanbieden. Masterstudies zijn in de wet uitgezonderd. Uitzonderingen voor anderstalig onderwijs kunnen bij de WIB worden aangevraagd op basis van de volgende gronden:
 1. regionale omstandigheden
 2. de arbeidsmarkt,
 3. internationale uniciteit en
 4. de internationale positionering van een opleiding of traject.
- Instellingen in krimp/grensregio's zouden zich kunnen beroepen op het criterium 1). Voor university colleges geldt dat criterium 3) en 4) grond zouden kunnen zijn voor een uitzondering. In de laatste Kamerbrief over deze wet heeft het kabinet aangegeven deze criteria wel zodanig te willen expliciteren dat het aantal opleidingen dat hier beroep op kan doen wordt beperkt. De commissie doelmatigheid hoger onderwijs (CDHO) zal de minister uiteindelijk adviseren over welke opleidingen in aanmerking komen voor een uitzonderingspositie, waarna de minister van OCW besluit.
- Bij HLA is niet rekening gehouden met het uitzonderen van specifieke instellingen of regio's. De besparingsreeks van 293 mln. vertaalt zich in een vermindering van structureel ca. 33.000 internationale EER-studenten, ca. 28% van alle EER-bachelorstudenten.
- In een paar grens/krimpregio's is een relatief hoog aantal internationale studenten. Met name Maastricht (52% van de totale studentenpopulatie is een internationale diplomastudent, bron Nuffic). In Wageningen is dit ca. 25% en in Groningen ca. 20%. In Eindhoven en Enschede is het rond de 20%, maar is denkbaar dat een substantieel deel van de studies vanwege het technische karakter aanspraak kan maken op een uitzondering. In overige grens/krimpregio's is het aandeel lager (bijv. Tilburg 16%, Nijmegen 7%).
- Het is waarschijnlijk niet mogelijk om in de wet een uitzondering te maken voor specifieke instellingen of regio's. Als specifieke instellingen worden uitgezonderd, zullen de overgebleven instellingen het aantal internationale studenten verder naar beneden moeten brengen om de totale besparing te behalen. Het is op korte termijn niet mogelijk om hier een goede inschatting van te maken.
- De bekostiging van specifieke instellingen verhogen is technisch mogelijk door de vaste voet van de Rijksbijdrage te verhogen. Dit staat inhoudelijk los van de beperking van internationale studenten.

3. Collegegeld niet-EER studenten

- In het pakket met alternatieve dekking voor de langstudeermaatregel stond een maatregel om de bekostiging van instellingen te verlagen, met als doel om het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten te verhogen. Dit gaat niet uit van het verhogen van het tarief voor Nederlandse studenten die een tweede master volgen.
- Dit is technisch gezien een korting op de lumpsum van instellingen, en het is aan hen om de korting in te vullen. Aannee is dat met instellingen bestuurlijk wordt afgesproken dat zij dit realiseren door het instellingscollegegeld voor niet-EER-studenten te verhogen. Instellingen krijgen geen bekostiging voor deze studenten en bepalen zelf de hoogte van het instellingscollegegeld. Het is daarom niet te garanderen dat zij de korting ook daadwerkelijk op deze manier invullen.
- Het verhogen van het instellingscollegegeld met 1500 euro voor niet-EER studenten kan, via bovenstaande invulling, tot dit budgettaire effect leiden:

In mln.	2025	2026	2027	2028	2029	Struc
Verlaging lumpsum d.m.v. €1.500,- verhoging niet- EER studenten	0	-18	-54	-54	-54	-54

- Er kan ook voor een andere hoogte van het collegegeld gekozen worden en daarmee een hogere of lagere korting.
- Dit gaat uit van de huidige raming van niet-EER-studenten. Als het aantal studenten hoger of valt uitvalt, heeft dat geen gevolgen voor de korting voor het Rijk (omdat instellingen niet worden bekostigd voor deze studenten). Een substantiële verhoging van het collegegeld kan ertoe leiden dat het aantal studenten lager uitvalt dan nu voorzien.

(x miljoenen euro's, - is saldoverbeterend)	2025	2026	2027	2028	2029	Struc.	Struc. in
AOW: adres als uitgangspunt	0	0	0	-208	-214	-219	2030
Doorwerking Wlz	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM

Appreciatie

- Bij deze maatregel wordt de AOW-hoogte bepaald op grond van het aantal mensen dat op één adres woonachtig is. Als iemand alleen woont wordt 70% van het wettelijk minimumloon (WML) als AOW-uitkering uitgekeerd, bij meer dan één persoon op één adres is de 50% van het WML van toepassing. De onderlinge relatie van de personen die op hetzelfde adres wonen is niet van belang. Bijzondere adressen waar meerdere mensen wonen zoals verzorgingshuizen worden hiervan uitgezonderd. Voorheen was het huwelijk het uitgangspunt voor het vaststellen van de AOW-hoogte.
- Per saldo is de besparing op de SZW-begroting 219 mln. euro structureel. De effecten op de VWS-begroting (de eigen bijdrage in de Wet langdurige zorg) zijn hierin niet meegenomen. In deze variant worden dus geen uitzonderingen gemaakt.
- Op dit moment is de invoeringstermijn van 2028 onzeker. Om de exacte termijn te kunnen bepalen is eerst een uitvoeringstoets nodig.

Welke groepen raakt dit?

- Circa 65.000 personen in Nederland ontvangen door deze maatregel een lagere 50% WML AOW-uitkering, in plaats van een hogere 70% WML AOW-uitkering. Dit betekent dat een AOW-gerechtigde ouder die samenwoont met zijn/haar meerderjarig kind in de oude situatie de hogere alleenstaandenuitkering (70% WML) ontving en in de nieuwe situatie de lagere 50% WML AOW-uitkering, omdat meer personen op het adres staan ingeschreven.
- Omgekeerd ontvangen 36.000 personen in Nederland als gevolg van deze maatregel een hogere alleenstaandenuitkering (70% WML) in plaats van een lagere gehuwdenuitkering (50% WML). Voor circa 23.000 personen geldt dat als één van de partners wordt opgenomen in het verzorgingshuis zij beiden een AOW van 70% WML krijgen in de nieuwe situatie, omdat zij op een ander adres ingeschreven staan. Daarmee vervalt de optie om de keuze te maken om voor de AOW als gehuwd of duurzaam gescheiden te worden aangemerkt, waardoor partners een AOW van 50% WML krijgen. De overige groep (circa 13.000 personen) zijn gehuwden met beiden een eigen woning. Zij ontvangen voortaan beiden de hogere alleenstaandenuitkering (70% WML) ontvangen in plaats van de lagere gehuwdenuitkering (50% WML).
- Bijkomend effect zijn hogere eigen bijdragen in de Wlz. De gevolgen voor de VWS-begroting zijn niet geraamd; de eigen bijdrage wordt of iets hoger vanwege de stijging in inkomen of lager omdat de keuze voor duurzaam gescheiden leven vervalt, maar zonder inkomensgegevens van deze groepen is het totale effect moeilijk in te schatten.

Uitzondering bloedverwanten

- Bij een consequente toepassing van deze variant ontvangt ook een AOW-gerechtigde die met een eerstegraadsbloedverwant (ouders en kinderen) het adres deelt een 50% WML AOW-uitkering. Als dat als ongewenst wordt beschouwd, dan kan voor eerstegraadsbloedverwanten een uitzondering worden gemaakt (ca. 49.000 personen). Bij een uitzondering op de eerstegraads bloedverwanten is het effect een intensivering van 377 mln. euro structureel. Hiermee slaat de besparing om in een per saldo intensivering van 158 mln. euro structureel.

Overige toelichting

- Let op, in individuele gevallen leidt deze maatregel tot verschillende effecten op het besteedbaar inkomen als gevolg van de fiscaliteit en een mogelijk gevolg op het recht of de hoogte van ontvangen toeslagen. Door de grote mate van variatie in situaties is het niet mogelijk om de inkomenseffecten te kwantificeren.
- In het Regeerprogramma is opgenomen dat het kabinet voorstellen uitwerkt voor een vereenvoudiging van het partnerbegrip in de AOW. Het adrescriterium behoort niet tot die voorstellen, omdat het een belemmering vormt voor woningdelen en mantelzorg.

Bij een aantal reeksen geldt dat het terugdraaien van de besparing een ander bedrag moet zijn dan in de reeksen staat:

1. Behoud regionaal investeringsfonds (RIF) mbo: als het doel is om het oorspronkelijke RIF-budget te herstellen, is een andere reeks nodig dan aangegeven. Dan moet reeks 1 in onderstaande tabel worden teruggedraaid ipv reeks 2.

In mln. euro	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030/struc
1. Subsidietaakstelling RIF (via NvW)	0	-14	-14	-14	-33	-32	-27
2. Aangeleverde reeks in tabel						35	35

2. Maatschappelijke diensttijd: pakket B gaat uit van een reeks van structureel 80 mln. De reeks zoals in de tabel staat bij pakket B levert hiervoor te weinig budget in de eerste jaren. Uitgaande van een structureel bedrag van 80 mln. (en het reguliere MDT-kasritme) is dit een passende oploop:

In mln. euro	2025	2026	2027	2028	2029	struc
Benodigde middelen MDT	48	48	72	80	80	80

3. Ombuiging NPO: deze ombuiging is pas mogelijk per 2027. In de reeksen uit de Excel (pakket A en B) klopt dit, in de gemaakte tabel klopt dit niet (daar gaat de reeks al in 2026 in).

Tabel 1. Dekking

in miljoenen euro (+ = uitgaven)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.
1. Bezuiniging Maatschappelijke diensttijd verzachten	66	66	99	110	110	110	110
2. Wetenschappelijk onderzoek en startersbeurzen	120	150	150	150	150	150	150
3. Terugdraaien langstudeermaatregel		95	285	283	282	282	282
4. Bezuiniging Functiemix Randstad verzachten (salarissen)	0	45	45	45	45	45	45
5. Terugdraaien regeling doorstroom vmbo-mbo/havo	0	14	14	14	14	14	14
6. Bezuiniging godsdienstig vormingsonderwijs schrappen		1	19	19	19	19	19
7. Doorstroming beroepskolom		4	19	25	25	25	25
8. Religieus cultureel erfgoed	5	5					
Totale intensivering	191	380	631	646	645	645	645
9. Herijking studentenreisproduct (AP)	-25	-40	-55	-70	-75	-75	-75
10. Inhouden prijsbijstelling	-258	-354	-419	-584	-591	-591	-591
Totale dekking	-283	-394	-474	-654	-666	-666	-666
Saldo	-92	-14	157	-8	-21	-21	-21

Tabel 2. Overzicht in te houden prijsbijstelling tranche 2025

in miljoenen euro (+ = uitgaven)	2025	2026	2027	2028	2029	2030*	Struc.
1 Prijsbijstelling tranche 2025 (indicatief o.b.v. MEV)	1.746	1.691	1.615	1.584	1.597	1.597	1.597
2 Reservering dekking toeslagen	-250	-400	-250				
3 Uitzonderen aandeel prijsbijstelling OCW	-567	-515	-515	-515	-525	-525	-525
4 Uitzonderen aandeel prijsbijstelling Defensie	-306	-304	-292	-290	-283	-283	-283
5 Resterende prijsbijstelling tranche 2025	623	472	558	779	788	788	788
6 Veiligheidsmarge (25%)	-156	-118	-140	-195	-197	-197	-197
7 In te houden prijsbijstelling tranche 2025 (75%)	467	354	419	584	591	591	591

* Voor 2030 is indicatief de bijstelling voor 2029 opgenomen, omdat de extrapolatie van prijsbijstelling pas plaatsvindt in het voorjaar.

- Tabel 1 gaat uit van intensiveringen die optellen tot 645 miljoen euro structureel. In deze variant bestaan de dekkingsopties uit:
 - De herijking van het studentenreisproduct (op de AP);
 - Het (gedeeltelijk) inhouden van de prijsbijstelling.
- In deze variant is er in 2027 een saldooverslechtering. In alle andere jaren leidt dit tot een saldoverbetering.
- Tabel 2 geeft een overzicht van de mogelijk in te houden prijsbijstelling. Dit is een indicatieve reeks o.b.v. MEV. In het voorjaar 2025 wordt de definitieve hoogte van de prijsbijstelling vastgesteld o.b.v. de nieuwe grondslagen van de begrotingen en de CEP-raming van het CPB.
- In de tabel wordt rekening gehouden met de dekking voor de Hersteloperatie Toeslagen waartoe bij Miljoenennota 2025 is besloten (regel 2). Het aandeel van de prijsbijstelling voor OCW en Defensie is in deze variant uitgezonderd (regel 3 en 4). Daarnaast is veiligheidshalve een marge aangehouden van 25% (regel 6). De prijsbijstelling die daarna resteert kan worden ingehouden (regel 7). Om de dekking per saldo te laten sluiten van 2025 t/m 2030 is de ingehouden prijsbijstelling in 2025 met 209 miljoen euro verlaagd.
- Departementale begrotingen worden jaarlijks geïndexeerd met loon- en prijsbijstelling. Het (gedeeltelijk) inhouden van de prijsbijstelling tranche 2025 leidt er toe dat de begrotingen van de departementen niet worden gecompenseerd voor prijsontwikkelingen. Dit betekent dat er ieder jaar minder budget beschikbaar is om hetzelfde doel te bereiken of dat beleidsdoelen niet gerealiseerd kunnen worden. Dit kan in latere jaren leiden tot budgettaire claims.

1. Herijking studentenreisproduct

a. Wat betekent de voorgestelde 'herijking' precies?

Om de drie jaar wordt het contract dat OCW heeft met de ov-vervoerders voor het studentenreisproduct herijkt op basis van het reisgedrag van studenten. Het herijkingsonderzoek meet de gemiddelde reisafstand in kilometers van studenten. Wanneer er meer kilometers gereisd worden, wordt de bijdrage van OCW aan de vervoerders hoger en vice versa.

Uit het herijkingsonderzoek van vorig jaar (over de periode 2021-2023) bleek dat het gemiddeld aantal gereisde kilometers per student was afgenomen. Hierdoor werd de bijdrage van OCW aan de vervoerders verlaagd. Dit is als structurele meevaller verwerkt bij Voorjaarsnota 2024. Een deel van deze meevaller is op de Aanvullende Post gereserveerd.

Op verzoek van de Tweede Kamer wordt op dit moment een extra herijkingsonderzoek uitgevoerd, omdat de vervoerders van mening waren dat door na-ijl effecten van corona het reisgedrag van studenten nog niet op een representatief niveau was. De reservering op de Aanvullende Post kan worden gebruikt om een eventuele tegenvaller uit het herijkingsonderzoek dit jaar te dekken.

b. In hoeverre raakt dit het huidige studentenreisproduct?

c. Wat is het effect van deze maatregel op het studentenreisproduct?

d. Wat betekent deze maatregel voor studenten?

In beginsel heeft dit geen effect op het studentenreisproduct of studenten. De middelen voor het reisproduct staan op de OCW-begroting, deze maatregel gaat over het afboeken van de reservering op de Aanvullende Post.

e. Wat betekent deze maatregel voor het OV, waar reeds op bezuinigd wordt via de BDU-korting?

Vorig jaar heeft het kabinet besloten om de meevaller als gevolg van de herijking van het studentenreisproduct eenmalig aan te wenden voor ondersteuning van het ov in 2024. Voor de NS-concessie geldt dat per 1 januari 2025 de nieuwe concessie ingaat. Hierin is reeds rekening gehouden met de verwachtingen omtrent de herijking van het studentenreisproduct. Ook regionale vervoerders hebben langer kunnen anticiperen op veranderd reisgedrag. Voor decentrale concessies geldt dat op het moment dat deze opnieuw zijn aanbesteed in de afgelopen jaren tussen vervoerders en decentrale overheden rekening (hebben) moeten houden met veranderd reisgedrag van studenten.

2. Toekomstfonds

a. Welke regelingen worden met deze maatregel precies uitgefaseerd binnen het Toekomstfonds?

Het toekomstfonds richt zich op het vergroten en beschikbaar stellen van (risico)financiering voor bedrijven en onderzoek (R&D). Het gaat om regelingen die bedoeld zijn om de toegang tot (risico)financiering voor innovatief en snelgroeiend mkb te versterken (bedrijvendeel), en regelingen om valorisatie te bevorderen (onderzoeksdeel).

Ter illustratie gaat het in het bedrijvendeel om regelingen zoals de vroegefasefinanciering (VFF), SEED Capital, Dutch Venture Initiatieven (DVI), het Innovatiekrediet (IK), de bijdragen aan de Regionale ontwikkel maatschappijen (ROM's) en het Beschermingsfonds Economische Veiligheid (BEV).

Bij het onderzoeksdeel gaat het om regelingen en bijdragen zoals Smart Industry en Thematisch Technology Transfer (TTT).

Een volledige lijst is te vinden op het beleidsartikel 3 van de EZK begroting.¹ In de tabel in de EZK begroting is ook 250 mln. voor blended finance bij InvestNL en een extra 50 mln. voor het BEV

¹ [Beleidsartikel 3 Toekomstfonds | Ministerie van Financiën - Rijksoverheid](#)

opgenomen die volgen uit het HLA. Deze zijn geen onderdeel van de ombuiging uit het toekomstfonds in de ombuigingslijst (de 100 mln. uit 2024 voor het BEV is wel onderdeel van de ombuiging uit de O-lijst).

b. Wat is het effect van deze maatregel op het innovatieve MKB?

Op hoofdlijnen zijn er drie gevolgen. Ten eerste wordt de toegang tot (risico)kapitaal voor MKBers verminderd doordat de regelingen die deze financiering faciliteren worden afgeschaft. Ten tweede dalen de rijksbijdragen aan R&D en wordt valorisatie bij ontwikkelende start- en scale ups minder ondersteunt. Ten derde zijn er door op het BEV te korten minder middelen beschikbaar om MKB-bedrijven die voor de staatsveiligheid van belang zijn financieel te steunen.

3. Deltaplan zoetwater

a. Wat is het effect van deze maatregel op mede-overheden, aangezien dit reeds een cofinancieringsinstrument is?

Indien in 2027 wordt besloten om door te gaan met het Deltaplan Zoetwater fase 3 en de Rijksbijdrage stopt, dan kan het zo zijn dat medeoverheden (provincies en gemeenten) meer moeten bijdragen dan nu het geval is. Echter kan ook worden besloten dat watergebruikers (landbouw, natuur, scheepvaart en industrie) of drinkwaterbedrijven meer moeten bijdragen, of dat minder maatregelen worden uitgevoerd.

b. Wat betekent dat voor de continuïteit van het Deltaplan Zoetwater, mede gelet op de toenemende verziltingsproblematiek?

De mate van continuïteit is afhankelijk van besluitvorming over het nieuwe Deltaplan Zoetwater fase 3 in 2027.

c. Is het Deltaplan Zoetwater niet incidenteel i.p.v. structureel en is dit niet gewoon een structurele bezuiniging op het Deltafonds, dat jaarlijks reeds enkele honderden miljoenen tekort komt de komende decennia voor b.v. waterveiligheid?

De reservering binnen het Deltafonds voor het Deltaplan Zoetwater loopt door tot en met 2050. Vanaf 2051 is het een structurele bezuiniging op het Deltafonds.

4. Opleiding medisch specialisten

a. Waarom is gekozen voor bedrag van 35 miljoen?

Dit een politieke keuze.

NB Het is onduidelijk welke maatregel bedoeld wordt:

- Subsidieregeling strategisch opleiden medisch specialistische zorg niet verlengen (ombuigingslijst nr. 83).
- Kortten opleidingsbudgetten medisch specialisten (ombuigingslijst nr. 88).

b. Wat gebeurt er als dit bedrag wordt aangepast conform CDA in KiK 2025, ofwel 200 mln?

De effecten zijn afhankelijk van welke maatregel gekozen wordt:

1. Subsidieregeling strategisch opleiden medisch specialistische zorg niet verlengen (ombuigingslijst nr. 83). Deze regeling van 238 mln. kan per 1 januari 2027 worden verlaagd. Er zijn daarbij twee financiële risico's:
 - De activiteiten zullen deels onderdeel worden van de reguliere uitgaven van ziekenhuizen en dus van de kosten van verzekerde zorg. Deze hogere premiegefinancierde zorguitgaven zijn niet gekwantificeerd in de berekening.
 - De maatregel zal weerstand oproepen bij ziekenhuizen. Dit kan gevolgen hebben voor lopende onderhandelingen over een nieuw zorgakkoord, dat moet leiden tot een structurele besparing van 590 mln.
2. Kortten opleidingsbudgetten medisch specialisten (ombuigingslijst nr. 88).

Deze beschikbaarheidsbijdrage voor medisch-specialistische vervolgoopleidingen kan per 2027 worden verlaagd. In de ombuigingslijst is gekozen voor een korting van 7,5 procent (110 mln.), maar deze kan desgewenst ook hoger worden vastgesteld. Er zijn financiële- en uitvoerbaarheidsrisico's:

- Mogelijk moet de Wet marktordening gezondheidszorg worden aangepast. Alternatief is bestuurlijke afspraken met de opleidende partijen over aanpassing/inkorting van het curriculum.
- De maatregel zal weerstand oproepen bij ziekenhuizen. Dit kan gevolgen hebben voor lopende onderhandelingen over een nieuw zorgakkoord, dat moet leiden tot een structurele besparing van 590 mln. Bij een hoger bedrag zijn de risico's ook hoger.

c. Waarom is aanvullend niet gekozen voor NIEUWE specialisten in loondienst?

Dit is een politieke keuze.

Overwegingen daarbij kunnen zijn:

- De verwachte opbrengst op korte termijn is beperkt. Dit komt doordat de maatregel een lang ingroeipad kent alvorens de structurele opbrengst wordt gerealiseerd.
- Rekening moet gehouden worden met incidentele kosten voor het in loondienst brengen van medisch specialisten, doordat mogelijk goodwill moet worden afgekocht. Dit komt doordat vrije gevestigde artsen zich niet langer kunnen laten uitkopen door nieuwe toetreders.
- Het is onzeker of deze maatregel juridisch en uitvoeringstechnisch mogelijk is. Het gaat om een ingrijpende maatregel waarvan noodzaak, geschiktheid en proportionaliteit moet worden aangetoond. Uit toetsing door de Landsadvocaat blijkt dat de onderbouwing op dit moment nog onvoldoende is. Vervolgonderzoek is nodig om de maatregel stand te laten houden bij de rechter. Daarom wordt op dit moment onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van medisch specialisten in verplichte loondienst, naar eventuele minder ingrijpende alternatieven en mogelijke neveneffecten.

5. Lumpsumkorting

a. Klopt het dat deze dekking uit hetzelfde artikel komt waar de bezuiniging wordt verzacht?

Deze dekking zou (als het inderdaad gaat om lumpsumkorting hoger onderwijs) worden ingeboekt op OCW-begrotingsartikel 6 (hbo) en/of 7 (wo) op de bekostiging van het hoger onderwijs. Er kan worden gekozen hoe de maatregel over deze 2 artikelen wordt verdeeld.

De langstudeermaatregel, ombuiging internationale studenten en startersbeurzen zijn ook op deze artikelen verwerkt. Als wordt gekozen om deze maatregelen (deels) terug te draaien, valt dat dus op hetzelfde artikel.

6. Hervorming NPO

a. Klopt het dat dit gaat over het inboeken van extra STER-inkomsten?

b. Zo ja, wat zijn hier de verwachte effecten van? En klopt het dat hiermee 60 miljoen euro opgehaald kan worden?

c. Zo nee, wat betekent deze hervorming dan wel?

Het gaat hier niet om het inboeken van extra STER-inkomsten, maar om een extra korting op het totale budget dat vanuit het Rijk naar de NPO gaat. De korting uit het HLA van 100 mln. zou met deze maatregel dus worden verhoogd. Het is aan de NPO om te bepalen hoe zij de korting verder invullen, binnen de geldende wet- en regelgeving.

7. Korting provinciefonds

a. Hoe kan er gedifferentieerd worden tussen provincies voor een ingeboekte korting?

b. Hoe kan de door coalitie voorgestelde differentiatie naar provincies vormgegeven worden?

Een generieke korting op het Provinciefonds slaat neer bij de provincies conform de verdeelsystematiek van het fonds. Mogelijk kan het vaste bedrag per provincie in deze verdeelsystematiek worden aangepast. Voor uitwerking daarvan zou nadere informatie bij BZK moeten worden ingewonnen.

8. Terugdraaien btw-compensatie [geen vragen]

9. Masterplan basisvaardigheden [geen vragen]

10. SLIM-regeling

a. Waar slaat de bezuiniging op deze regeling precies neer?

De bezuiniging slaat neer op zowel de SLIM-regeling voor het midden- en kleinbedrijf (mkb) als op de SLIM scholingsfaciliteit. De scholingsfaciliteit maakt het mogelijk met subsidie (delen van) opleidingen te volgen waarmee werkzoekenden kunnen instromen en werkenden kunnen doorstromen of kunnen overstappen naar functies in maatschappelijk cruciale sectoren. De scholingsfaciliteit is bekostigd uit de resterende STAP-middelen van 2023. Bij SLIM mkb slaat de bezuiniging neer bij de middelen waarbij nog geen juridische verplichting is aangegaan. Bij SLIM scholingsfaciliteit is nog geen juridische verplichting aangegaan.

In miljoenen euro's	2025	2026	2027	2028	2029	2030	struc.
SLIM mkb	48	42	43	42	41	40	40
SLIM scholingsfaciliteit	30	23	21	0	0	0	0
Totaal	78	68	63	42	41	40	40

b. Wat is het effect op het Leven Lang Ontwikkelen-beleid?

Het kabinet heeft recent een Kamerbrief² verstuurd over LLO en geeft daarin aan dat het kabinet voornemens is om voor de zomer een Leven Lang Ontwikkelen Agenda op te stellen met sociale partners, tekortsectoren, regio's en opleiders om te werken aan structurele verbeteringen die ervoor zorgen dat bestaande publieke en private investeringen in LLO beter benut worden. Als de SLIM regeling (incl. SLIM scholingsfaciliteit) wordt afgeschaft, zijn er nog middelen voor de subsidieregeling duurzame inzetbaarheid en leven lang ontwikkelen (DILLO) op de SZW-begroting (11 miljoen euro structureel).

c. Wat is het effect op maatschappelijk belangrijke tekortsectoren, waar de regeling nu op is gericht?

Bij afschaffing van de SLIM regeling is er geen mogelijkheid meer om vanuit de SZW begroting via overheidssubsidie mensen te bewegen richting maatschappelijk belangrijke tekortsectoren. De (financiële) verantwoordelijkheid komt primair bij de tekortsectoren zelf te liggen, die nu ook al investeren in leven lang ontwikkelen. Het precieze effect is niet te geven.

11. Beperken Loon- en prijsbijstelling

a. Hoe pakt dit uit voor de verschillende departementen? Kan hier een overzicht van gedeeld worden?

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de procentuele verdeling van de prijsbijstelling excl. Defensie en Defensiematerieelbegrotingsfonds.

In %	2025	2026	2027	2028	2029	2030*
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	39%	37%	39%	40%	40%	40%
Defensiematerieelbegrotingsfonds	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Mobiliteitsfonds	15%	15%	15%	15%	17%	17%
Aanvullende Post	7%	13%	14%	15%	15%	15%
Justitie en Veiligheid	10%	10%	9%	10%	10%	10%
Defensie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	5%	3%	3%	3%	3%	3%
Economische Zaken	7%	5%	4%	4%	3%	3%
Financiën	3%	3%	3%	3%	2%	2%
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	3%	3%	3%	3%	2%	2%
Infrastructuur en Waterstaat	3%	3%	3%	2%	2%	2%

² Kamerbrief slim investeren in leven lang ontwikkelen, 22 november 2024.

Deltafonds	3%	3%	3%	3%	2%	2%
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	4%	2%	2%	2%	2%	2%
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Staten-Generaal	0%	0%	0%	0%	0%	0%
BES-fonds	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Koninkrijksrelaties	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Algemene Zaken	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Hoge colleges van Staat	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Nationale Schuld	0%	0%	0%	0%	0%	0%
De Koning	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Gemeentefonds	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

* Voor 2030 is indicatief de bijstelling voor 2029 opgenomen, omdat de extrapolatie van prijsbijstelling pas plaatsvindt in het voorjaar.

b. Hoe groot is het totale geraamde bedrag voor LPI voor komend jaar?

De totaal geraamde prijsbijstelling is opgenomen in onderstaande tabel.

In miljoenen euro's	2025	2026	2027	2028	2029	2030*
Reservering prijsbijstelling	1.746	1.691	1.615	1.584	1.597	1.597
Dekking toeslagen	-250	-400	-250			
Resterende prijsbijstelling	1.496	1.291	1.365	1.584	1.597	1.597
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	486	393	435	515	525	525
Defensiematerieelbegrotingsfonds	223	197	207	242	236	236
Mobiliteitsfonds	190	160	173	192	218	218
Aanvullende Post	81	141	155	190	191	191
Justitie en Veiligheid	122	110	105	125	125	125
Defensie	39	35	40	48	47	47
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	61	37	36	40	41	41
Economische Zaken	81	48	47	48	38	38
Financiën	33	28	29	33	33	33
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	39	32	33	36	33	33
Infrastructuur en Waterstaat	36	29	29	32	31	31
Deltafonds	31	30	28	33	30	30
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	43	25	21	22	21	21
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	24	21	19	20	20	20
Staten-Generaal	2	2	2	2	2	2
BES-fonds	1	1	1	1	1	1
Koninkrijksrelaties	1	1	1	1	1	1
Algemene Zaken	1	1	1	1	1	1
Hoge colleges van Staat	1	1	1	1	1	1
Nationale Schuld	0	0	0	1	1	1
De Koning	0	0	0	0	0	0
Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0

* Voor 2030 is indicatief de bijstelling voor 2029 opgenomen, omdat de extrapolatie van prijsbijstelling pas plaatsvindt in het voorjaar.

c. Waarom is er niet voor gekozen om de aanvullende taakstelling ook op het apparaat betrekking te laten hebben?

Dit is een politieke keuze.

1. Invoeren accijns op e-sigaretten

Noot: Dit is een maatregel aan de inkomstenkant.

Het kabinet is voorstander van het belasten van e-sigaretten. De beste en meest eenvoudige optie is op dit moment de route van een de Europese richtlijn die in 2025 wordt verwacht. Omdat de precieze vormgeving op dit moment nog niet bekend is, is ook de budgettaire opbrengst op dit moment onzeker. Dit maakt het lastig om het als alternatief voor het belasten van e-sigaretten in te dienen.

Het belasten van e-sigaretten kan in de basis op twee manieren:

- Accijns
 - Om e-sigaretten te belasten met accijns, dienen e-sigaretten onder de EU-tabaksaccijnsrichtlijn gebracht worden, dit is op dit moment nog niet het geval. De verwachting is dat in 2025 de Europese Commissie met een voorstel voor een herziene richtlijn tabaksaccijns komt waar de e-sigaretten naar verwachting onderdeel van zullen zijn, dit is echter geen zekerheid. Nadat op Europees niveau akkoord is bereikt over de herziening van de richtlijn en e-sigaretten onder de richtlijn zijn gebracht, moeten de aanpassingen aan de richtlijn worden omgezet in nationale wetgeving. Vanaf het moment dat de nationale wetgeving door beide Kamers is aangenomen, vergt de implementatie daarvan 12 tot 24 maanden, afhankelijk van onder meer de vormgeving en de uitvoeringstoets.
 - Voordelen:
 - EU-lidstaten zullen op basis van gezamenlijk beleid moeten handhaven.
 - Er kan gebruik worden gemaakt van alle reeds voor de accijns ingerichte wettelijke basis, formaliteiten, procedures en systemen.
 - Nadelen:
 - Onduidelijk wanneer het voorstel tot herziening komt. Na dit voorstel moet ook nog een akkoord worden bereikt over de uiteindelijke teksten van de herziene richtlijn.
- Nationale verbruiksbelasting
 - Om e-sigaretten te belasten met een nationale verbruiksbelasting, moet een geheel nieuwe belasting worden ingevoerd. Het betreft een geheel nieuwe belasting waarvoor de grondslag, het heffingsmoment en alle formeelrechtelijke aspecten nog moeten worden vormgegeven. Een dergelijke belasting zal zeer veel uitvoeringsgevolgen met zich brengen, zowel voor de Douane als voor bedrijven. Na vormgeving van de wetgeving en vaststelling van de wetgeving in beide Kamers heeft de uitvoering nog tenminste 18 tot 24 maanden nodig om de uitvoering voor te bereiden. Deze termijn kan naar achteren in de tijd verschuiven in het geval ook andere structuurwijzigingen in het IV-portfolio van Douane dienen te worden uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld de herintroductie van rode diesel of het omvormen van de verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken naar een gedifferentieerde verbruiksbelasting op basis van suiker. Douane geeft aan dat slechts één van voornoemde structuurwijzigingen per 1 januari 2027 te realiseren is. De andere wijzigingen kunnen pas na 1 januari 2027 worden gerealiseerd.
 - Voordelen:
 - Niet wachten op herziening EU-tabaksaccijnsrichtlijn
 - Nadelen:
 - Volledig nieuwe belasting.
 - Overvolle IV-portfolio bij Douane.
 - Slechts beperkte opbrengst, doordat grootste deel e-sigaretten (smaakjes) zich al in illegale circuit bevinden en deze ook bij verbruiksbelasting buiten heffing blijven.
 - Investerings in wetgeving, IV en procedures renderen niet of slechts van korte duur, omdat het waarschijnlijk is dat e-sigaretten onder de richtlijn worden gebracht en implementatie rond diezelfde tijd moet worden geïmplementeerd.

1. Wat is de grondslag van de loon- en prijsbijstelling?

Onderstaande tabel geeft de huidige indicatieve reservering van de prijsbijstelling tranche 2025 weer. In het voorjaar 2025 wordt de definitieve hoogte van de prijsbijstelling vastgesteld o.b.v. de nieuwe grondslagen van de begrotingen en de CEP-raming van het CPB.

In miljoenen euro's	2025	2026	2027	2028	2029	2030*
Reservering prijsbijstelling	1.746	1.691	1.615	1.584	1.597	1.597
Dekking toeslagen	-250	-400	-250			
Resterende prijsbijstelling	1.496	1.291	1.365	1.584	1.597	1.597
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	486	393	435	515	525	525
Defensiematerieelbegrotingsfonds	223	197	207	242	236	236
Mobiliteitsfonds	190	160	173	192	218	218
Aanvullende Post	81	141	155	190	191	191
Justitie en Veiligheid	122	110	105	125	125	125
Defensie	39	35	40	48	47	47
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	61	37	36	40	41	41
Economische Zaken	81	48	47	48	38	38
Financiën	33	28	29	33	33	33
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	39	32	33	36	33	33
Infrastructuur en Waterstaat	36	29	29	32	31	31
Deltafondsen	31	30	28	33	30	30
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	43	25	21	22	21	21
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	24	21	19	20	20	20
Staten-Generaal	2	2	2	2	2	2
BES-fonds	1	1	1	1	1	1
Koninkrijksrelaties	1	1	1	1	1	1
Algemene Zaken	1	1	1	1	1	1
Hoge colleges van Staat	1	1	1	1	1	1
Nationale Schuld	0	0	0	1	1	1
De Koning	0	0	0	0	0	0
Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0

* Voor 2030 is indicatief de bijstelling voor 2029 opgenomen, omdat de extrapolatie van prijsbijstelling pas plaatsvindt in het voorjaar.

2. Hoe komt het dat OCW zo'n groot aandeel hierin heeft?

- De begrotingen van SZW en VWS worden grotendeels niet via de loon- en prijsbijstelling geïndexeerd, maar via een raming van de nominale ontwikkeling op de begroting.
- Na de begroting van SZW en VWS is OCW de grootste begroting. Daarbij heeft OCW relatief veel prijsgevoelige uitgaven, onder andere studiefinanciering en onderwijshuisvesting.

3. Hoeveel levert flexibilisering van AOW op?

In miljoenen euro's (- is saldoverbeterend)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.	Struc. in
Flexibele AOW tot 3 jaar	0	0	5	-60	-150	-175	4	2050

- De besparing op AOW-uitkeringslasten op de korte termijn valt weg tegen de hogere kosten buiten de begrotingshorizon alvorens het structureel 0 wordt. De uitvoeringskosten bedragen jaarlijks 4 miljoen euro.
- Op dit moment is de invoeringstermijn van 2028 onzeker. Om de exacte termijn te kunnen bepalen is eerst een uitvoeringstoets nodig.
- De maatregel heeft binnen de begrotingshorizon lagere uitkeringslasten AOW tot gevolg, omdat gerechtigden de ingangsdatum van hun uitkering uitstellen. Structureel (ca. 2050) worden de budgettaire gevolgen verondersteld neutraal te zijn door het toepassen van een actuair neutraal kortingspercentage. Het actuair neutraal kortingspercentage betekent dat de gemiddelde totale AOW-uitkering van een AOW-gerechtigde gelijk blijft aan de situatie zonder flexibele AOW. De eerste drie jaar ontvangt iemand geen AOW-uitkering, maar

ontvangt een iets hogere uitkering in de resterende jaren. De AOW-uitkeringslasten worden geraamd op 0 zodra alle AOW-cohorten zijn ingegroeid in de nieuwe regeling.

- De raming is door de onvoorspelbaarheid van gedragseffecten onzeker. In de raming wordt de veronderstelling in Keuzes in Kaart overgenomen dat 7,5% van de personen die de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, ervoor kiest om de ingangsdatum van de AOW uit te stellen. Op de korte termijn wordt de helft van dat gebruik verondersteld.
- Een 'actuarieel neutraal' opslagpercentage op basis van de gemiddelde levensverwachting hoeft door selectie-effecten niet budgettair-neutraal uit te pakken. De maatregel is rationeel gezien voordelig voor mensen die denken langer dan gemiddeld te leven. Dit heeft een opwaarts risico voor de raming.

4. Hoeveel krijgt Staatsbosbeheer nog aan bijdragen van het Rijk als gekozen wordt voor het korten van bijdrage conform ombuigingslijst (maatregel 18, pagina 105)? Wat zijn de gevolgen?

- In het basispad ontvangt Staatsbosbeheer een eigenaarsbijdrage van LVVN in 2025 van ca. 32 miljoen euro, wat afloopt tot 31 miljoen euro in 2029. De afloop is mede het gevolg van de invulling de apparaatstaakstelling uit het HLA (ná publicatie Ombuigingslijst 2024) middels een korting op de bijdrage Staatsbosbeheer met (oplopend tot) 2,5%. Wanneer de korting uit de ombuigingslijst wordt verwerkt, daalt de bijdrage tot ca. 23 miljoen euro in 2029. Zie onderstaande tabel.
- De eigenaarsbijdrage is ter financiering van organisatiekosten die niet bij opdrachtgevers in rekening kunnen worden gebracht. Naast deze bijdrage ontvangt Staatsbosbeheer jaarlijks zo'n 140 miljoen aan opdrachten van provincies (ca. 80 mln.) en LVVN (ca. 60 mln.), en tot slot zo'n 70 miljoen aan omzet uit commerciële activiteiten (recreatie, houtkap, etc.).
- Bij het snijden in de eigenaarsbijdrage zal de organisatie van Staatsbosbeheer moeten krimpen, waarbij er mogelijk ook gevolgen zullen zijn voor de hoeveelheid opdrachten vanuit provincies die kunnen worden aangenomen. Als dit het geval is raakt dit aan de mate waarin de Staat kan voldoen aan door (Europese) wetgeving opgelegde natuurdoelstellingen en daarmee de positie van de Staat in natuurgerelateerde rechtszaken.

In miljoenen euro's (- is saldoverbeterend)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.	Struc. in
Bijdrage Staatsbosbeheer	32,3	32,2	31,6	31,4	31,3	31,3	31,3	2029
Korting ombuigingslijst 2024		-2,6	-5,2	-7,8	-7,8	-7,8	-7,8	2028
Resterend bedrag	32,3	29,6	26,4	23,6	23,5	23,5	23,5	2029

5. Wat levert het op als het Kadaster kosten volledig doorberekent in tarief? Wat zijn de gevolgen? Bij wie slaan deze kosten neer?

- Indien het kadaster, met uitzondering van het deel voor het digitaal stelsel omgevingswet, volledig tariefgefinancierd wordt dan levert dit maximaal 30 miljoen euro vanaf 2027 op. Er moet nader onderzocht worden of al deze taken tariefgefinancierd kunnen worden. Om sommige diensten tariefgefinancierd te maken is een wetswijziging nodig. De bijdrage aan het Kadaster staat nu structureel op de VRO-begroting.
- Dit heeft echter tot gevolg dat de afnemers een kostendekkende bijdrage aan het Kadaster moeten betalen bij het aanvragen van basisregistraties. De voornaamste afnemers zijn overheden (gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk) en uitvoeringsorganisaties (zoals het UWV). Het is ons niet bekend wat de precieze samenstelling hiervan is.
- Mocht er voor worden gekozen om een besparing in te boeken, dan betekent dit in feite een tegenvaller op de begrotingen van overheden die dan taakstellend moet worden ingepast. Het budget is oorspronkelijk gefinancierd door de overheden die de basisregistraties voornamelijk afnemen.
- Budgetgefinancierde basisregistraties die bij het uitvoeren van deze maatregel tariefgefinancierd worden, zijn: Basisregistratie Topografie (BRT), de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), het overheidsgebruik van de Basisregistratie Kadaster (BRK), de landelijke voorziening WOZ en Publieke Dienstverlening Op de Kaart (PDOK).

6. Wat wordt precies geraakt als Defensie vastgoedportefeuille verkleint conform ombuigingslijst (maatregel 9, pagina 66)? Gaat dit alleen om niet-strategisch vastgoed? Heeft dit gevolgen voor de 2%-norm?

- Uitgaven voor het Defensievastgoed worden toegerekend aan de NAVO-doelstelling van 2%. Een ombuiging oplopend tot 150 mln. heeft een effect van circa - 0,01%-punt op de NAVO-doelstelling. Gegeven de wettelijke verankering van de 2% moet dit weer worden aangevuld en is er geen besparing.
- Met deze voorgestelde maatregel wordt een vermindering van 10 procent van het vastgoedbudget ingeboekt, waarmee de vastgoedportefeuille verkleind wordt. Deze kan worden bewerkstelligd door de strategische voorraad af te stoten en de instandhoudingskosten te verlagen. Zo kan er gedacht worden aan het Defensievastgoed te laten voldoen aan een lager energielabel of militairen met meer manschappen te legeren. Dergelijke keuzes vergen mogelijk een wettelijke aanpassing.
- Voor de maatregel in de O-lijst is een taakstelling van 10 procent op het vastgoedbudget (artikel 5 van het Defensiematerieelbegrotingsfonds) aangenomen. Evenals een ingroeipad om in vier jaar tijd in stappen van 25% te groeien naar de totale ombuiging.
- Er liggen geen concrete projecten aan deze maatregel ten grondslag. Bij het nemen van deze maatregel zal Defensie in het interne Defensie Lifecycle Plan keuzes moeten maken en het vastgoedbudget herprioriteren. Afhankelijk van de gemaakte keuzes heeft een herprioritering mogelijk consequenties voor de gereedheid, inzetbaarheid en slagkracht van Defensie.

7. Wat levert het op om adres als uitgangspunt Aow te nemen? Wat betekent dit precies?

In miljoenen euro's (- is saldoverbeterend)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc	Struc. in
AOW: adres als uitgangspunt	0	0	0	-208	-214	-219	-219	2030
Doorwerking Wlz	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM

- Bij deze maatregel wordt de AOW-hoogte bepaald op grond van het aantal mensen dat op één adres woonachtig is. Als iemand alleen woont wordt 70% van het wettelijk minimumloon (WML) als AOW-uitkering uitgekeerd, bij meer dan één persoon op één adres is de 50% van het WML van toepassing. De onderlinge relatie van de personen die op hetzelfde adres wonen is niet van belang. Bijzondere adressen waar meerdere mensen wonen zoals verzorgingshuizen worden hiervan uitgezonderd. Voorheen was het huwelijk het uitgangspunt voor het vaststellen van de AOW-hoogte.
- Per saldo is de besparing op de SZW-begroting 219 mln. euro structureel. De effecten op de VWS-begroting (de eigen bijdrage in de Wet langdurige zorg) zijn hierin niet meegenomen. In deze variant worden dus geen uitzonderingen gemaakt.
- Op dit moment is de invoeringstermijn van 2028 onzeker. Om de exacte termijn te kunnen bepalen is eerst een uitvoeringstoets nodig.

Welke groepen raakt dit?

- Circa 65.000 personen in Nederland ontvangen door deze maatregel een lagere 50% WML AOW-uitkering, in plaats van een hogere 70% WML AOW-uitkering. Dit betekent dat een AOW-gerechtigde ouder die samenwoont met zijn/haar meerderjarig kind in de oude situatie de hogere alleenstaandenuitkering (70% WML) ontving en in de nieuwe situatie de lagere 50% WML AOW-uitkering, omdat meer personen op het adres staan ingeschreven.
- Omgekeerd ontvangen 36.000 personen in Nederland als gevolg van deze maatregel een hogere alleenstaandenuitkering (70% WML) in plaats van een lagere gehuwdenuitkering (50% WML). Voor circa 23.000 personen geldt dat als één van de partners wordt opgenomen in het verzorgingshuis zij beiden een AOW van 70% WML krijgen in de nieuwe situatie, omdat zij op een ander adres ingeschreven staan. Daarmee vervalt de optie om de keuze te maken om voor de AOW als gehuwd of duurzaam gescheiden te worden aangemerkt, waardoor partners een AOW van 50% WML krijgen. De overige groep (circa 13.000 personen) zijn gehuwden met beiden een eigen woning. Zij ontvangen voortaan beiden de hogere alleenstaandenuitkering (70% WML) ontvangen in plaats van de lagere gehuwdenuitkering (50% WML).
- Bijkomend effect zijn hogere eigen bijdragen in de Wlz. De gevolgen voor de VWS-begroting zijn niet geraamd; de eigen bijdrage wordt of iets hoger vanwege de stijging in inkomen of lager omdat de keuze voor duurzaam gescheiden leven vervalt, maar zonder inkomensgegevens van deze groepen is het totale effect moeilijk in te schatten.

Uitzondering bloedverwanten

- Bij een consequente toepassing van deze variant ontvangt ook een AOW-gerechtigde die met een eerstegraadsbloedverwant (ouders en kinderen) het adres deelt een 50% WML AOW-uitkering. Als dat als ongewenst wordt beschouwd, dan kan voor eerstegraadsbloedverwanten een uitzondering worden gemaakt (ca. 49.000 personen). Bij een uitzondering op de

eerstegraads bloedverwanten is het effect een intensivering van 377 mln. euro structureel. Hiermee slaat de besparing om in een per saldo intensivering van 158 mln. euro structureel.

Overige toelichting

- Let op, in individuele gevallen leidt deze maatregel tot verschillende effecten op het besteedbaar inkomen als gevolg van de fiscaliteit en een mogelijk gevolg op het recht of de hoogte van ontvangen toeslagen. Door de grote mate van variatie in situaties is het niet mogelijk om de inkomenseffecten te kwantificeren.
- In het Regeerprogramma is opgenomen dat het kabinet voorstellen uitwerkt voor een vereenvoudiging van het partnerbegrip in de AOW. Het adrescriterium behoort niet tot die voorstellen, omdat het een belemmering vormt voor woningdelen en mantelzorg.

8. Kunnen leerlingenprognoses herijkt worden op basis van lagere geboortes en asielinstroom? Wat levert dit op?

- OCW herijkt de leerlingen- en studentenprognoses eenmaal per jaar via de referentieraming. De herijking is een samenhangend geheel van verschillende factoren en bronnen, zoals de nog te verschijnen CBS-bevolkingsprognose, met daarin de geboortes en asielinstroom, maar denk bijvoorbeeld ook aan slagingspercentages en in-/doorstroom van (internationale) studenten.
- De referentieraming wordt in het begin van 2025 vastgesteld en wordt verwerkt bij Voorjaarsnota 2025. Het is daarom niet mogelijk om nu een herijking van de leerlingenprognoses te geven.

9. Wat levert de maatregel "Meer groepszittingen fysiotherapie bij lange behandeltrajecten" op"? Wat betekent dit precies?

In miljoenen euro's (- is saldoverbeterend)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.	Struc. in
Meer groepszittingen in fysiotherapie bij lange behandeltrajecten	0	0	-10	-25	-35	-50	-50	2030

- Met deze maatregel wordt de inzet van groepszittingen verplicht gesteld binnen de basisverzekering bij sommige lange behandeltrajecten. De maatregel gaat ervan uit dat bij meer dan 18 zittingen, 30% van de behandelingen voortaan in een groepszitting wordt gedaan. Een groepszitting is volgens een analyse van Gupta Strategists circa 40% goedkoper dan een individuele zitting.
- Het is gebruikelijk om advies aan het Zorginstituut te vragen voor het nemen van een pakketmaatregel. Deze maatregel is nog niet gebaseerd op een dergelijk advies en derhalve is niet bekend wat de groeps grootte zou zijn. In de reeks wordt uitgegaan van een jaar doorlooptijd voor het advies. Afhankelijk van het advies van het Zorginstituut kan de besparing anders uitvallen.

10. Wat betekent het verhogen van griffierechten voor vorderingen boven €1 mln in de praktijk?

- De griffierechten worden hoger voor vorderingen met een belang boven de 1 miljoen euro. Het is mogelijk de griffierechten boven de 1 miljoen euro te verhogen voor rechtspersonen en/of natuurlijke personen.
- In de ombuigingslijst 2024 is indicatief gerekend met een verhoging van 40.000 euro voor rechtspersonen (is nu ca. 10.000 euro) en 8.000 euro voor natuurlijke personen (is nu ca. 2.000 euro).
- Voor de aanpassing van de hoogte van de griffierechten is een wetswijziging nodig. De inschatting is dat dit ca. twee jaar duurt.
- Omdat de griffierechten maar een zeer beperkt percentage van de vordering boven het miljoen betreft, is de verwachting dat de drempel voor de toegang tot het recht hiermee relatief beperkt wordt geraakt.

11. Waar slaat het meebetalen aan handhaving ILT neer?

- Het meebetalen aan handhaving kan bij verschillende sectoren neerslaan waaronder (niet uitputtende lijst) de transportsector (o.a. spoor, taxi en goederenvervoer over de weg), luchtvaartsector, maritieme sector (o.a. binnenvaart) en milieusector (o.a. de bodem, afval, vervuilende stoffen en drinkwater).

- Het is nu niet te zeggen waar eventueel meebetalen aan de handhaving van de ILT exact gaat neerslaan. Hiervoor moet de maatregel eerst verder worden uitgewerkt en is besluitvorming nodig. Dit vergt tijd voor inpassing.

12. Wat levert het verplichtstellen van meerjarige contracten en budgetafspraken in de WLZ op? Wat doet deze maatregel?

- De maatregel is reeds ingeboekt op de begroting en levert structureel 135 miljoen euro op. Het verplicht stellen levert geen aanvullende besparing op.
- De maatregel is controversieel verklaard tijdens de demissionaire fase van het vorige kabinet en is daarom voor 2025 alternatief ingevuld. Het structurele bedrag van 135 miljoen blijft vanaf 2026 ingeboekt. Het wetsvoorstel dat de wettelijke basis hiervoor regelt, ligt op dit moment in de Tweede Kamer.
- De maatregel creëert een wettelijke basis voor zorgkantoren om meerjarige contracten aan te gaan met zorgaanbieders. Dit geeft zorgaanbieders zekerheid waardoor deze aanbieders verbeteringen in de bedrijfsvoering kunnen realiseren. Daarnaast hoeven zorgkantoren niet jaarlijks over de prijzen te onderhandelen wat doelmatigheidswinst oplevert.

13. Welk deel van het budget in de SLIM-regeling gaat naar kleine ondernemingen, middelgrote ondernemingen en grootbedrijf?

- De SLIM-regeling is er voor mkb-ondernemingen en specifiek voor de grootbedrijven in de landbouw-, horeca- en recreatiesector. Bij de start van de SLIM-regeling in 2020 is 48 miljoen euro per jaar vrijgemaakt voor initiatieven gericht op stimuleren van leren en ontwikkelen bij mkb-ondernemingen en 1,2 miljoen euro voor hetzelfde doel bij de grootbedrijven in de landbouw-, horeca- en recreatiesector. Er zijn geen gegevens bij ons bekend over de verdeling van het budget over kleine ondernemingen en middelgrote ondernemingen.

14. Hoe hoog zijn incidentele kosten van nieuwe specialisten in loondienst en wat is de structurele opbrengst? Wat zijn de juridische en uitvoeringstechnische bezwaren?

- De verwachte opbrengst op korte termijn is beperkt. Dit komt doordat de maatregel een lang ingroeipad kent alvorens de structurele opbrengst wordt gerealiseerd.
- Rekening moet worden gehouden met incidentele kosten voor het in loondienst brengen van medisch specialisten, doordat mogelijk goodwill moet worden afgekocht. Dit komt doordat vrije gevestigde artsen zich niet langer kunnen laten uitkopen door nieuwe toetreders. In Zorgkeuzes in kaart van het CPB (2020) is rekening gehouden met 2 miljard incidenteel, daarbij is aangegeven dat bij een geleidelijke overgang dit mogelijk minder is. Dit bedrag is sindsdien niet geactualiseerd.
- De opbrengst is met onzekerheid omgegeven. Belangrijkste reden is dat onzeker is of deze maatregel juridisch en uitvoeringstechnisch mogelijk is. Het gaat om een ingrijpende maatregel vanwege het recht op eigendom. Daarom moet noodzaak, geschiktheid en proportionaliteit worden aangetoond. Uit toetsing door de Landsadvocaat blijkt dat de onderbouwing op dit moment nog onvoldoende is. Vervolgonderzoek is nodig om de maatregel stand te laten houden bij de rechter. Daarom wordt op dit moment onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van medisch specialisten in verplichte loondienst, naar eventuele minder ingrijpende alternatieven en mogelijke neveneffecten.

Tabel 1 geeft mogelijke dekkingsopties weer. De geel gearceerde cijfers zijn gewijzigd t.o.v. de aangeleverde reeksen en geven de actuele opbrengst weer.

Mogelijke dekkingsopties (in miljoenen euro, - is saldoverbeterend)	Incidenteel	Structureel
1a Nieuwe medisch specialisten in loondienst		PM
1b Verlagen subsidie medisch specialisten in opleiding		-100
1c Minder verlagen eigen risico		-520
1d Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de WLZ		0
2 AOW baseren op BRP-register		-219
3 Flexibiliseren AOW-leeftijd t.b.v. wetenschappelijk onderzoek	PM	
4 Versoberen kinderopvangoperatie (van 96% naar 95%)	-221	-130
5 Herijking studentenreisproduct (AP)		-75
6 Terugdraaien btw-compensatie schoolboeken		-60
7 Bezuiniging NPO (i.c.m. extra STER-inkomsten)		-30
8 Taakstelling apparaatskosten uitvoeringsorganisaties		-100
9 Verbruiksbelasting e-sigaretten (vapes)		-40
Totaal dekking	-221	-1.274

1a. Nieuwe medisch specialisten in loondienst

- De verwachte opbrengst op korte termijn is beperkt. Dit komt doordat de maatregel een lang ingroeipad kent alvorens de structurele opbrengst wordt gerealiseerd.
- Rekening moet gehouden worden met incidentele kosten voor het in loondienst brengen van medisch specialisten, doordat mogelijk goodwill moet worden afgekocht. Dit komt doordat vrije gevestigde artsen zich niet langer kunnen laten uitkopen door nieuwe toetreders. In Zorgkeuzes in kaart van het CPB (2020) is rekening gehouden met 2 miljard euro incidenteel, daarbij is aangegeven dat bij een geleidelijke overgang dit mogelijk minder is. Dit bedrag is sindsdien niet geactualiseerd.
- De opbrengst is met onzekerheid omgegeven. Belangrijkste reden is dat onzeker is of deze maatregel juridisch en uitvoeringstechnisch mogelijk is. Het gaat om een ingrijpende maatregelen vanwege het recht op eigendom. Daarom moet noodzaak, geschiktheid en proportionaliteit worden aangetoond. Uit toetsing door de Landsadvocaat blijkt dat de onderbouwing op dit moment nog onvoldoende is. Vervolgonderzoek is nodig om de maatregel stand te laten houden bij de rechter. Daarom wordt op dit moment onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van medisch specialisten in verplichte loondienst, naar eventuele minder ingrijpende alternatieven en mogelijke neveneffecten.

1b. Verlagen subsidie medisch specialisten in opleiding

- De precieze invulling van de ombuiging is onduidelijk. Bij beide opties is een opbrengst van 100 mln. euro mogelijk.
 - Subsidieregeling strategisch opleiden medisch specialistische zorg niet verlengen (ombuigingslijst nr. 83). Deze regeling van 238 miljoen euro kan per 1 januari 2027 worden verlaagd.
 - Korten opleidingsbudgetten medisch specialisten (ombuigingslijst nr. 88). Deze beschikbaarheidsbijdrage voor medisch-specialistische vervolgoopleidingen kan per 2027 worden verlaagd. In de ombuigingslijst is gekozen voor een korting van 7,5 procent (110 miljoen euro).

1c. Minder verlagen eigen risico

- Om een opbrengst van ongeveer 500 miljoen euro te realiseren moet het eigen risico met 30 euro worden verhoogd naar 195 euro. Voor 520 miljoen euro zal het eigen risico verder moeten worden verhoogd. Om de opbrengst bij een verhoging tot 200 euro te berekenen is afstemming met VWS nodig.

1d. Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de WLZ

- Het structurele bedrag (135 miljoen euro) is al vanaf 2026 ingeboekt tijdens Rutte IV. Het aangeleverde bedrag (300 miljoen euro) kan daarom niet worden afgeboekt.

2. AOW baseren op BRP-register

- Het structurele bedrag (272 miljoen euro) kan niet worden afgeboekt. Deze maatregel levert structureel 219 miljoen euro op.

3. Flexibiliseren AOW-leeftijd t.b.v. wetenschappelijk onderzoek

- Zonder aanvullende informatie kan niet worden beoordeeld of 200 miljoen euro incidenteel kan worden opgehaald. Dit is afhankelijk van welke jaren worden opgeteld.

4. Versoberen kinderopvang (van 96% naar 95%)

- De opbrengst voor verlagen vergoeding kinderopvang naar 95% ziet er als volgt uit:

In mln. euro	2025	2026	2027	2028	2029	Struc.	Struc. in
Opbrengst	0	-8	-95	-118	-130	-130	2029

Als aangenomen wordt dat incidenteel de jaren 2026 t/m 2028 beslaat, dan kan incidenteel 221 miljoen euro worden opgehaald. Structureel levert dit 130 miljoen euro op.

5. Herijking studentenreisproduct

- Dit bedrag kan technisch gezien worden afgeboekt.

6. Terugdraaien btw-compensatie schoolboeken

- Dit bedrag kan technisch gezien worden afgeboekt.

7. Bezuiniging NPO (i.c.m. extra STER-inkomsten)

- Dit bedrag kan technisch gezien worden afgeboekt. Het is aan de NPO om deze korting verder in te vullen. Het maximumaandeel televisiereclame is vastgelegd in het Mediabesluit. Om extra Ster-inkomsten te genereren kan dit aandeel naar boven worden bijgesteld. Het is onbekend hoeveel een verhoging van dit percentage daadwerkelijk aan extra inkomsten oplevert.

8. Taakstelling apparaatskosten uitvoeringsorganisaties

- Dit bedrag kan technisch gezien worden afgeboekt. Deze korting slaat alleen neer op uitvoeringsorganisaties

9. Verbruiksbelasting e-sigaretten (vapes)

- Dit bedrag (100 miljoen euro) kan niet worden afgeboekt. Eerder is een bedrag van 40 miljoen euro gecommuniceerd. Dit kan taakstellend worden opgehaald vanaf 2029 (structureel).

Tabel 1. Overzicht reserveringen Hoofdlijnenakkoord op de Aanvullende Post

In miljoenen euro's	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Agrarische sector		1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Subsidie ten behoeve van agrarisch natuurbeheer van boeren		500	500	500	500	500
Zorg (premiegefinancierd)			900	1.200	600	600
Envelop ouderenzorg			600	600	600	600
IZA Transformatiemiddelen			300	600		
Infrastructuur en Waterstaat		150	500	500	500	500
Infra woningbouw		150	500	500	500	500
Defensie	45	56	82	139	151	151
Grensbewaking (Kmar)	45	56	82	139	151	151
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	198	166	150	137	111	111
Groepen in de knel (struc. 404 mln. vanaf 2039)	189	97	141	128	102	102
Energiefonds		60				
Caribisch Nederland	9	9	9	9	9	9
Asiel en Migratie	50	50	50	50	50	50
Stelpost asiel	50	50	50	50	50	50
Totaal	293	1.922	3.182	3.526	2.912	2.912

Tabel 2. Overzicht overige reserveringen op de Aanvullende Post

In miljoenen euro's	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Klimaat en Groene Groei	40	121	342	344	235	743
Energieprestatie-eisen nieuwbouw industriële gebouwen	3	5	5	5	5	5
Handhaving energiebesparingsplicht			1	1	1	1
Klimaatfonds: overig	3	52	259	290	172	679
Middelen Klimaatkoord	27	28	22	20	27	27
Uitvoeringskosten klimaat	7	34	28	28	31	31
Verplicht percentage recycleat in bouwmaterialen	1	1				
Waterstofbackbone Gasunie			27			
Waterstofopslag		0				
Diversen	144	202	328	327	418	427
Domeinoverstijgende risico's	12	24	24	24	115	124
Traditioneel Eigen Middelen (TEM)	131	178	303	303	303	303
Infrastructuur en Waterstaat	10	111	136	200	405	409
Compensatie derving MRB provincies		96	117	141	149	153
Lelylijn	10	10	10	50	246	246
Programma Bescherming Noordzee Infrastructuur		5	9	9	10	10
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	290	817	1.413	1.081	422	346
APPA			300			
Binnenhof				3	37	37
Funderingsherstel		20				
Groningen	20	34	29	36	53	39
Huisvesting Algemene Rekenkamer	6	6	7	1		
PEGA	262	736	1.063	1.016	308	245
POK - verbetering dienstverlening Rijk/ZBO's	2	22	15	25	25	25
Gemeentefonds / Provinciefonds	90	341	263	300	328	328
Jeugd conform advies CVW met aanvullende maatregelen		341	263	300	328	328
Overige dossiers medeoverheden	85					
Schrappen oloop opschalingskorting	5					
RA Openbaar bestuur		225	225	225	225	225
A4 Reservering transitie werkgevers zorg en overheid		225	225	225	225	225
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	26	73	119	154	173	184
Herijking OV-contract	25	40	55	70	75	75
Invoering studiebeurs	0	20				
Versterkingsplan Hightech Microchip-Talent	0	13	64	84	98	109
Meerdere departementen	3	11	17	27	35	59

Werk aan Uitvoering (WaU)	3	11	17	27	35	59
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	41	89	88	57	28	33
Envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden	16	16	18	9	5	10
Kinderopvang werkenden (uitvoeringskosten)	5	53	50	28	23	23
Loondoorbetaling bij ziekte	20	20	20	20		
Financiën	227	751	770	98	65	15
Aanloopkosten MRB+	35	35	35	50	50	
Box 3	88	87	73	15		
Toeslagen Herstel		227	259	28		
Toeslagen Herstel - Aanvullende schade	100	400	400			
Uitvoeringskosten Belastingdienst	2	1	1	2	13	13
Voorziening laagdrempelige fiscale rechtshulp	2	2	2	2	2	2
Volksgesondheid Welzijn en Sport	26	50	245	281	5	5
Coronavaccinaties	21					
Duitse oorlogsuitkeringen	0	0	0	0	0	0
Eigen bijdrage huishoudelijke hulp	1	0	4	5	5	5
Standaardisatie gegevensuitwisseling		49	241	276		
Valpreventie bij 65-plussers (WMO)		0				
Volksziektes	4					
Koninkrijksrelaties	1	9	1	1	1	1
Kabinet Gouverneur van Aruba		8				
Koopkracht Caribisch Nederland	1	1	1	1	1	1
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur					22	
Maatregelenpakket aanpak stikstofproblematiek (incl. Cie Hordijk)					22	
Zorg (premiegefinancierd)		24	23	16	5	
Passende zorg als norm in de Zvw		24	23	16	5	
Economische Zaken	86	34	25	2	2	
Digitale Veiligheid	78					
Stimulering ombouw laagcalorisch naar hoogcalorisch	9	34	25	2	2	
Defensie		8.500				
Invaren pensioenen Defensie ³		8.500				
Buitenlandse Zaken / Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp						
Ontwikkelingshulp	12	31				
Vredespaleis	12	31				
Totaal	995	11.388	3.994	3.112	2.368	2.778

- Tabel 1 geeft een overzicht van de reserveringen uit het Hoofdlijnenakkoord op de Aanvullende Post.
- Tabel 2 geeft een overzicht van de overige reserveringen op de Aanvullende Post.

³ Deze reservering maakt het mogelijk om bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel de budgetneutrale omzetting vorm te geven, wanneer sociale partners van het SOD besluiten tot het invaren.

Uitgaven (in euro mln.)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	struc.
1. Bezuiniging Maatschappelijke diensttijd verzachten	78	78	117	130	130	130	130
2. Startersbeurzen	40	40	40	40	40	40	40
3. Terugdraaien langstudeermaatregel		95	285	283	282	282	282
4. Bezuiniging Functiemix Randstad (salarissen)	0	75	75	75	75	75	75
5. Praktijkleren	0	0	0	0	0	12	12
6. Bezuiniging godsdienstig vormingsonderwijs schrappen		1	19	19	19	19	19
7. Doorstroming beroepskolom + praktijkhavo	3	6	16	20	20	20	20
8. Religieus cultureel erfgoed	5	5	5	5	5	5	5
9. Internationale studenten	0	12	50	88	114	123	125
10. School en omgeving		40	40	40	40	40	40
Totaal uitgaven	126	352	647	700	725	746	748

Dekking (in euro mln.)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	struc.
11. Terugdraaien btw-compensatie scholen voor leermiddelen	0	-60	-60	-60	-60	-60	-60
12. AP: herijking studentenreisproduct	-25	-40	-55	-70	-75	-75	-75
13. Ombuiging subsidie opleiding medisch specialisten (VWS)	0	0	-165	-165	-165	-165	-165
14. Bestuurlijke afspraken aanpakken uitwassen beloningen medisch specialisten in maatschappen	0	0	-75	-150	-150	-150	-150
15. Ombuiging NPO (deels opvangen met STER-inkomsten)	0	0	-60	-60	-60	-60	-60
16. Verbruiksbelasting e-sigaretten	0	0	0	0	-40	-40	-40
17. Loon- en prijsbijstelling	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200
Totaal dekking	-225	-300	-615	-705	-750	-750	-750

De reeksen zijn technisch gecheckt en kunnen worden ingeboekt. Bij de reeksen gelden de volgende opmerkingen:

13: Ombuiging subsidie opleiding medisch specialisten (VWS)

Het is nog niet geheel duidelijk om welke specifieke maatregel dit gaat. Wij gaan voorsnog uit van de Subsidieregeling strategisch opleiden medisch specialistische zorg niet verlengen (ombuigingslijst nr. 83).

De reeks van structureel -165 mln. past binnen de reeks die hoort bij deze maatregel (-238 mln.). Cijfermatig is de opgenomen reeks mogelijk.

14: Bestuurlijke afspraken aanpakken uitwassen beloningen medisch specialisten in maatschappen

Deze maatregel is niet eerder doorgerekend en nog niet uitgewerkt.

Als voor deze maatregel wordt gekozen zal de budgettaire opgave voor het nieuwe zorgakkoord worden verhoogd. In het hoofdlijnenakkoord is gekozen voor een ombuiging van 590 mln. euro. Dit zal 740 mln. euro worden.

Gedurende de onderhandelingen kan worden getracht een deel van de opbrengst te halen uit een bestuurlijk akkoord over de beloning van medische specialisten in maatschappen. Het is onzeker of dit haalbaar is.

Hierbij past de volgende opmerking. In Nederland zijn ongeveer 8.000 medisch specialisten in vrij beroep. Een opbrengst van 150 mln. euro betekent een gemiddelde inkomensachteruitgang van ongeveer 19.000 euro. Het lijkt onwaarschijnlijk dat de beroepsgroep hier vrijwillig mee akkoord gaat. Dit betekent dat in ieder geval een gedeelte van de opbrengst met andere maatregelen moet worden ingevuld in het nieuwe zorgakkoord dan wel ergens anders in het zorgdomein. Dit wordt in de dekking niet gespecificeerd.

17: Loon- en prijsbijstelling

De reeks moet zijn Prijsbijstelling (i.p.v. loon- en prijsbijstelling).

Efficiëntiekorting op apparaat uitvoeringsorganisaties en kerndepartement

Taakstelling apparaatsuitgaven uitvoering en kerndepartement								
in mln. euro	2025	2026	2027	2028	2029	struc	struc	
%							in	% van
	0,14%	0,29%	0,43%	0,57%	0,72%	0,72%		totaal
Algemene Zaken	0	0	0	-1	-1	-1	2029	0,4
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	-2	-5	-6	-8	-10	-10	2029	6,7
Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	0	0	0	0	-1	-1	2029	0,4
Buitenlandse Zaken	-1	-2	-3	-4	-5	-5	2029	3,4
Deltafonds	0	-1	-1	-2	-2	-2	2029	1,4
Financiën	-6	-12	-16	-21	-26	-26	2029	17,6
Infrastructuur en Waterstaat	-1	-2	-3	-4	-4	-4	2029	3,0
Justitie en Veiligheid	-4	-8	-12	-16	-20	-20	2029	13,5
Mobiliteitsfonds	-1	-3	-4	-6	-7	-7	2029	4,6
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	-3	-7	-10	-13	-16	-16	2029	10,4
Sociale Verzekeringen	-3	-6	-10	-13	-17	-17	2029	11,2
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	-2	-3	-4	-6	-7	-7	2029	4,8
Volksgesondheid, Welzijn en Sport	-2	-5	-7	-9	-10	-10	2029	7,0
Economische Zaken	-1	-2	-3	-4	-5	-5	2029	3,3
Klimaat en Groene Groei	0	-1	-1	-2	-2	-2	2029	1,4
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	0	0	-1	-1	-1	-1	2029	0,6
Asiel en Migratie	-6	-14	-5	-5	-6	-6	2029	4,1
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	-1	-2	-3	-4	-5	-5	2029	3,4
Defensie	-1	-2	-3	-4	-4	-4	2029	2,9
Koninkrijksrelaties	0	0	0	0	0	0	2029	0,1
Totaal	-38	-75	-94	-121	-150	-150	2029	

+ is saldobelastend, in actueel prijspeil

- Er is gevraagd om in aanvulling op de taakstelling op de kerndepartementen, een taakstelling voor zowel kerndepartementen als uitvoering te berekenen die uitkomt op structureel 150 miljoen euro. Doordat er al een taakstelling op kerndepartementen van 22% heeft plaatsgevonden, kan deze taakstelling alleen worden uitgevoerd als die wordt ingestoken als een budgettaire taakstelling waar departementen de vrijheid hebben om die naar eigen inziens over o.a. kerndepartement en uitvoering te verdelen.
- Het percentage van de taakstelling komt uit op structureel 0,72 procent, en groeit met tussenstappen in tussen 2025-2029.
- Grondslag voor deze reeks zijn de personele en materiële kosten en apparaatsontvangsten van kerndepartementen, intradepartementale uitvoerders en de netto bijdragen vanuit de begroting aan agentschappen en ZBO's met een correctie op de verhouding per organisatie tussen de apparaatslasten en overige lasten.
- Bovenstaande tabel is gebaseerd op de Voorjaarsnota 2024 inclusief de mutaties uit het hoofdlijnenakkoord. De tabel kan eventueel in een later stadium worden geüpdatet.
- Voor uitvoerders is er in de verdeling rekening gehouden met herverkavelingen. In dit tijdsbestek is dit voor kerndepartementen (nog) niet gedaan, dus het kan zijn dat er tussen departementen kleine verschuivingen zullen plaatsvinden.

- Bij de uitvoering lopen onder andere organisaties als de AIVD, COA en IND mee. De politie, krijgsmacht en het rechtsbestel zijn in deze taakstelling niet meegenomen. NAVO en ODA worden hierin wel aangeslagen

Bijlage 1: taakstelling uitvoeringsorganisaties per departement (let op: dit is dus exclusief kerndepartementen)

Taakstelling apparaatsuitgaven uitvoering							
<i>in mln. euro</i>	2025	2026	2027	2028	2029	struc	struc in
%	0,14%	0,29%	0,43%	0,57%	0,72%	0,72%	
agentschap College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (aCBG)	0	0	0	0	0	0	2029
Agentschap Telecom (AT)	0	0	0	0	0	0	2029
Algemeen overheid	0	0	0	0	0	0	2029
Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)	-1	-1	-2	-3	-3	-3	2029
Autoriteit Consument en Markt (ACM)	0	0	0	0	0	0	2029
Autoriteit Financiële Markten (AFM)	0	0	0	0	0	0	2029
Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM)	0	0	0	0	0	0	2029
Autoriteit Persoonsgegevens (AP)	0	0	0	0	0	0	2029
Belastingdienst	-4	-8	-12	-16	-19	-19	2029
Bureau Financieel Toezicht (BFT)	0	0	0	0	0	0	2029
CAK (CAK)	0	0	-1	-1	-1	-1	2029
Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR)	0	0	0	0	0	0	2029
Centraal Justitiele Incassobureau (CJIB)	0	0	0	-1	-1	-1	2029
Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)	-5	-11	-4	-3	-4	-4	2029
Centrale Commissie Dierproeven (CCD)	0	0	0	0	0	0	2029
Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ)	0	0	-1	-1	-1	-1	2029
CIBG (CIBG)	0	0	0	0	0	0	2029
College gerechtelijk deskundigen (NRGD)	0	0	0	0	0	0	2029
College sanering zorginstellingen (CSZ)	0	0	0	0	0	0	2029
College voor de Rechten van de Mens (CRvM)	0	0	0	0	0	0	2029
College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb)	0	0	0	0	0	0	2029
College voor Toetsen en Examens (CvTE)	0	0	0	0	0	0	2029
Commissariaat voor de Media (CvdM)	0	0	0	0	0	0	2029
Commissie schadefonds geweldsmisdrijven (SGM)	0	0	0	0	0	0	2029
De Nederlandsche Bank (DNB)	0	0	0	0	0	0	2029
Dienst Huurcommissie (DHC)	0	0	0	0	0	0	2029
Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)	-2	-5	-8	-10	-13	-13	2029

Dienst Publiek en Communicatie (DPC)	0	0	0	0	0	0	2029
Dienst Toeslagen	-1	-1	-1	-1	-1	-1	2029
Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)	-1	-1	-2	-2	-3	-3	2029
Dienst voor het kadaster en de openbare registers (Kadaster)	0	0	0	0	0	0	2029
Directeur-generaal van de Statistiek (CBS)	0	0	-1	-1	-1	-1	2029
Diverse agentschappen	0	0	0	0	0	0	2029
Diverse ZBO's	0	0	0	0	0	0	2029
Diverse ZBO's/keuringsdiensten	0	0	0	0	0	0	2029
Dopingautoriteit (Dopingautoriteit)	0	0	0	0	0	0	2029
Douane	-1	-2	-2	-3	-4	-4	2029
Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)	-1	-2	-2	-1	-2	-2	2029
Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)	0	-1	-1	-1	-1	-1	2029
Inspecties	0	0	-1	-1	-1	-1	2029
Justid (Justid)	0	0	0	0	0	0	2029
Justis (Justis)	0	0	0	0	0	0	2029
Kamer van Koophandel (KvK)	0	0	-1	-1	-1	-1	2029
Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI)	0	0	0	0	0	0	2029
Koninklijke Bibliotheek (KB)	0	0	0	0	0	0	2029
Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)	0	0	0	0	-1	-1	2029
Landelijk Bureau Inning Ouderhoudsbijdragen (LBIO)	0	0	0	0	0	0	2029
Logius (Logius)	0	-1	-1	-2	-2	-2	2029
Nationaal Archief (NA)	0	0	0	0	0	0	2029
Nederlands Forensisch Instituut (NFI)	0	0	0	-1	-1	-1	2029
Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV)	0	0	0	0	0	0	2029
Nederlandse Emissieautoriteit (Nea)	0	0	0	0	0	0	2029
Nederlandse organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO)	0	-1	-1	-1	-1	-1	2029
Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)	-1	-3	-4	-5	-7	-7	2029
Nederlandse Publieke Omroep (NPO)	0	0	-1	-1	-1	-1	2029
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)	-1	-1	-2	-3	-3	-3	2029
Nederlandse Zorgautoriteit (NZA)	0	0	0	0	-1	-1	2029
Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)	0	0	0	0	0	0	2029
Onbekend agentschap	0	0	0	0	0	0	2029
Onbekend ZBO	0	0	0	0	0	0	2029

Onderzoeksraad voor veiligheid (OvV)	0	0	0	0	0	0	2029
Pensioen- en Uitkeringsraad (PUR)	0	0	0	0	0	0	2029
Raad voor Accreditatie (RvA)	0	0	0	0	0	0	2029
Raad voor de Kinderbescherming	0	-1	-1	-1	-2	-2	2029
Raad voor plantenrassen (RvP)	0	0	0	0	0	0	2029
Raad voor Rechtsbijstand (RvR)	0	0	0	0	0	0	2029
Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN)	0	0	0	0	0	0	2029
Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG)	0	0	0	0	0	0	2029
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)	-1	-2	-2	-3	-4	-4	2029
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)	-1	-1	-2	-2	-3	-3	2029
Rijksorganisatie voor Ontwikkeling, Digitalisering en Innovatie (ODI)	0	0	0	0	0	0	2029
Rijksvastgoedbedrijf (RVB)	0	0	0	0	0	0	2029
Rijkswaterstaat (RWS)	-2	-4	-5	-7	-9	-9	2029
Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)	0	0	0	0	0	0	2029
SCP en Raden	0	0	0	0	0	0	2029
Sociale Verzekeringsbank (SVB)	-1	-1	-2	-2	-3	-3	2029
Staatsbosbeheer (SBB)	0	0	0	0	0	0	2029
Staf Deltacommissaris	0	0	0	0	0	0	2029
Stichting Administratie Indonesische Pensioenen (SAIP)	0	0	0	0	0	0	2029
Stichting Nidos (Nidos)	0	0	0	0	0	0	2029
Stichting Regionale Publieke Omroep (RPO)	0	-1	-1	-1	-2	-2	2029
Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheidszorg voor het Onderwijs (Vf)	0	0	0	0	0	0	2029
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ)	0	0	0	0	0	0	2029
Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)	-4	-7	-11	-15	-19	-19	2029
Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR)	0	0	0	0	0	0	2029
Waarderingskamer (WK)	0	0	0	0	0	0	2029
Zorginstituut Nederland (ZIN)	0	0	0	0	0	0	2029
ZorgOnderzoek Nederland / Medische Wetenschappen (ZonMw)	0	0	0	0	0	0	2029
Eindtotaal	-30	-60	-74	-96	-119	-119	2029

+ is saldobelastend, in actueel prijspeil